

GLOBALLASHUVNING IJOBIY VA SALBIY JIHATLARI

Ergasheva Zebiniso Berkinovna

Jizzax viloyati yuridik texnikumi

Ommaviy-huquqiy fanlar kafedrası o`qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7740055>

Annotatsiya. Ushbu maqolada globallashuvning ijobiy va salbiy jihatlari haqidagi ma'lumotlar o'z aksini topadi.

Kalit so'zlar: Globallashuv, axborot, iqtisod-siyosat, fan-texnika, madaniyat, ta'lim, Internet, ob'ektiv jarayon.

ПЛЮСЫ И МИНУСЫ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Аннотация. В этой статье будет отражена информация о плюсах и минусах глобализации.

Ключевые слова: глобализация, информация, экономика-политика, Наука-техника, Культура, Образование, интернет, объективный процесс.

PROS AND CONS OF GLOBALIZATION

Abstract. This article reflects information about the positive and negative aspects of globalization.

Keywords: globalization, information, economics-politics, science-technology, culture, education, Internet, objective process.

Globallashuv (globalizatsiya) - lotincha so'zdan olingan bo'lib, "dumaloqlashuv", "kurralashuv" degan ma'noni anglatadi. Yer yuzining fan-texnika yutuqlari natijasida barcha sivilizatsiyalarni bir joyga to'plash, yig'ish ma'nosida ishlatiladi. "Global" so'zi fransuz tilida "umumiy", lotin tilida esa "globus" – "yer shari" ma'nolarini bildiradi.

Globallashuv atamasi birinchi bor 1960 yil Giddins tomonidan foydalanilgan. 1985 yilga kelib amerikalik sotsiolog R. Robertson «globallashuv» atamasiga tushuncha bergan. Globalizatsiya atamasi birinchi bo'lib iqtisodchi olimlar tomonidan 1981 yildan beri qo'llanilib kelingan. Ammo bu so'zning to'liq ma'nosi, konsepsiyasi 1990 yilning yarmida amerikalik olim CHARLZ Taz Rassel tomonidan to'liq ochib berilgan.

Globallashuv — bu butun dunyo bo'ylab iqtisodiy, siyosiy, madaniy va diniy integratsiya va birlashish jarayonidir. Boshqacha qilib aytadigan bo'lsak, globallashuv butun insoniyatni birlashtirish maqsadida dunyoni (jamiyatni) birlashtirgan va umumiy qiladigan - madaniyatni barpo etadigan uzoq muddatli ob'ektiv jarayonni anglatadi. Ushbu jarayonni muayyan odamlar yoki guruhlar boshqaradi.

Shunday qilib, globallashuv - bu jarayon butun dunyoni yagona global tizimga aylantirish jarayoni. Globallashuvning sabablari:

- axborot jamiyatiga o'tish va texnologiyalarni rivojlantirish;
- aloqa va transport vositalarining o'zgarishi;
- jahon iqtisodiyotiga o'tish;
- dunyo miqyosidagi sa'y-harakatlarni talab qiladigan muammolarning paydo bo'lishi.

Globallashuv hayot va inson faoliyatining barcha sohalarini birlashtirishga ta'sir qiladi. Masalan, ilgari bu jarayon savdo, urushlar yoki siyosatni rivojlantirishga asoslangan bo'lsa, bugungi kunda u dunyoni ilmiy, texnologik va iqtisodiy asosda birlashtirish bosqichiga o'tdi.

Masalan, bugungi kunda insoniyatni Internet birlashtirmoqda, bu har bir insonga har xil ma'lumotlarga ega bo'lish imkoniyatini beradi. Jamiyatning birlashishiga hissa qo'shadigan ko'plab turli xil standartlar mavjud.

Bundan tashqari, bugungi kunda ingliz tili bo'lgan umumiy qabul qilingan tilni yaratish haqida unutmang. Aslida globallashuv yagona global tizimni yaratishga hissa qo'shadigan turli sohalarda namoyon bo'ladi.

Globallashuvning ijobiy tomonlari:

Jahondagi xalqlarning tinchlik kurashi;

Turli xil mamlakatlarning iqtisod-siyosat, fan-texnika, madaniyat, ta'lim va boshqa sohalardagi hamkorlik;

Qurollanish poygasiga qarshi kurash;

Terrorizm va giyohvandlikka qarshi kurash;

Yuqumli kasalliklar epidemiyalariga qarshi kurash;

Tabiiy ofatlar ya'ni zilzila, suv toshqinlari, yong'inlar, vulqon otilishi, sunami va boshqalardan zarar ko'rgan aholiga boshqa mamlakatlarning beg'arar yordami.

Globallashuvning salbiy tomonlari:

Ekologik muammolar, ya'ni ozon teshiklari, yer haroratining isib borishi, o'rmonlarning kamayishi natijasida cho'l va sahrolarning paydo bo'lishi, Orol dengizi fojeasi va boshqalar;

Turli mamlakatlarga kasallik epidemiyalarining tarqalishi, ayniqsa OITS;

Terrorizm va giyohvandlikning oshishi;

Ommaviy madaniyat tahdidi;

Qurol va giyohvand moddalar savdosining kengayishi va boshqalar.

Hozirgi davrda globallashuv jarayoniga kim ijobiy, kim salbiy munosabatda bo'ladi, bundan qat'iy nazar ijtimoiy hayotda o'z aksini topmoqda. Har qanday ongli inson globallashuvning ma'no va mohiyati nimada, globallashuv insoniyatga nima beradi, bu uning kelajagiga qanday ta'sir qiladi, Globallashuv sharoitida inson, jamiyat, davlatlar qanday yo'l topishi mumkin kabi savollarga javob berishi lozim.

Chunki bu jarayon ham yaratish, ham vayronkorlik keltiradigan ziddiyatli jarayon ekanligi kundek ravshan bo'lib bormoqda. Masalaning behad keskinligi va dolzarbligi atrof-muhitda sodir bo'layotgan hodisalarda ham, siyosiy alg'ov-dalg'ovlarda ham, ijtimoiy va iqtisodiy inqirozlarda ham, kichik bir oilaning bola tarbiyasi yoki sog'liq bilan bog'liq muammolarida ham har qadamda namoyon bo'lmoqda. Bunday sharoitda har qanday inson ham oxir zamon haqida, o'z hayotining mazmun va mohiyati xususida chuqur o'yga tolishi tabiiy holdir.

Albatta, bu jarayonlardan ko'z yumib bo'lmaydi. Muammoning qay darajadagidan qat'iy nazar uning oldini olish, bunga qarshi kurashish choralarini izlash bizning oldimizda turgan vazifadir.

Globallashuv jarayonida tahdidlar masalasiga to'xtaladigan bo'lsak, u barcha sohalarda bo'lgani kabi ma'naviyatga ham o'z ta'sirini o'tkazmoqda. Avvalo, globallashuv- bu ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy jarayondir. Shunindek, xalqlarning madaniyatiga kuchli ta'sir qiluvchi hodisa sifatida o'rganiladi. U dunyoda iqtisodiy integratsiyaning natijali o'zgarishiga ko'makchi sifatida qabul qilingan.

Ammo, dunyoda axborot almashinuvining o'sishi bilan u madaniyat, ilm-fan sohasiga ham kirib keldi. Natijada millat madaniyatiga ta'sir etuvchi ma'naviy tahdidlar insoniyat oldiga yangi

muammolarni keltirib chiqaradi. Chetdan kirib kelayotgan, mamlakatimiz fuqarolari, ayniqsa, yoshlar ongini individualizm, egotsentrizm g'oyalari bilan zaharlovchi ushbu ma'naviy-mafkuraviy tahdidlarga qarshi turishimiz zarur.

Shu xususda Yurtboshimiz shunday fikr bildirgan: “Kimdir uni yuksak texnologiyalar zamoni desa, kimdir tafakkur asri, yana birov yalpi axborotlashuv davri sifatida izohlamoqda. Albatta, bu fikrlarning barchasida ham ma'lum ma'noda haqiqat, ratsional mag'iz bor. Chunki, ularning har biri o'zida bugungi serqirra va rang-barang hayotning qaysidir belgi alomatini aks ettirishi tabiiy. Ammo ko'pchilikning ongida bu davr globallashuv davri tariqasida taassurot uyg'otmoqda”.

Bugungi kunda inson ma'naviyatiga qarshi yo'naltirilgan, bir qarashda arziyas bo'lib tuyuladigan kichkina xabar ham axborot olamidagi globallashuv shiddatidan kuch olib, ko'zga ko'rinmaydigan lekin zararini hech narsa bilan o'lchab bo'lmaydigan ziyon yetkazishi mumkin. Jumladan, ma'naviy tahdidlarning bir ko'rinishi bo'lgan “ommaviy madaniyat” niqobidagi tazyiqlarning yoshlar ongiga ta'siri mamlakat taraqqiyoti uchun xavf soladi.

Ayniqsa, voyaga yetmagan bolalarning turli internet klublarida o'tirishlari va pornografik saytlarga kirishlari, mobil telefonlardan noto'g'ri foydalanib, behayo film va suratlar olib yurishlari, bularning barchasi inson ma'naviy kamolotiga ulkan zarar keltiradi.

Bugungi kunda jamiyatimizda kechayotgan bunday jarayonlarda e'tiborli bo'lish, yoshlarni to'g'ri yo'lga boshlash lozim. Bunda:

- ularda, turli xildagi ma'naviy tahdidlarga qarshi immunitetni shakllantirish;
- yoshlarni ma'naviy merosimiz namunalari bilan muntazam ravishda tanishtirib borish;
- yosh bolalarga mobil telefonlar va kompyuter o'yinlarining inson sog'lig'i, ma'naviyati, ongiga yetkazilgan salbiy ta'sirlari haqida tushutirish ishlari olib borish.

Shundagina biz yoshlarimizni, shu bilan birga xalqimizni har qanday yovuz kuchlar va ma'naviy tahdidlar to'fonidan omon saqlaymiz, ular qalbida yurtga sadoqat, vatanga muhabbat tuyg'ularini shakllantira olamiz.

Darhaqiqat, globallashuv jarayoni hozirda hayotimizga tobora tez va chuqur kirib kelmoqda. Globallashuv jarayonida ikki xil maqsadda – ezgulik va yovuzlik yo'lida foydalanish mumkin. Ezgulik yo'lidagi harakatlar davlatni va jamiyatni rivojlantirishga xizmat qiladigan bo'lsa, yovuzlikni maqsad qilgan tarqqiyot mahsuli esa buning tamomila aksidir.

Shunday qilib, globallashuv ko'p qirrali jarayon bo'lganligi uchun uni sharhlashda ancha muammolarga duch kelamiz. Buni bartaraf etish maqsadida jahonda globallashuv ta'siri ostida bo'layotgan jarayonlarni to'liq va mukammal tahlil etib ko'rishga to'g'ri keladi.

Yuqoridagilardan xulosa qilib shuni aytish mumkinki, xalqimiz, eng avvalo yoshlarimiz ma'naviy olamini kuchaytirish va daxlsizligini asrash uchun doimo sergak, ogoh va hushyor bo'lishimiz, tahdidlarga qarshi chuqur o'ylangan, ilmiy uslubga asoslangan va uzluksiz davom etadigan ma'naviy tarbiyani olib boorish lozim bo'ladi.

REFERENCES

1. “2022-2026 yillarga mo`ljallangan Yangi O`zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to`g`risida”gi O`zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-60-son. Lex.uz, 29.01.2022.
2. Sh. Mirziyoyev. Yangi O`zbekiston strategiyasi. Toshkent, “O`zbekiston”, 2021 29-dekabr.
3. Markaziy Osiyo: keche, bugun, ertaga. Ishonch. 2001 yil 29-dekabr.
4. Umarov B. Globallashuv ziddiyatlari.-T.: Ma`naviyat, 2006. 8-b.
5. Ochildiyev A. Globallashuv va mafkuraviy jarayonlar.-T.: Muxarrir nashriyoti, 2009.
6. Otamurodov S. Globallashuv va millat. –T.: Yangi asr avlodi, 2008.